

10 הדברות

ב-5 מפגשים

מפגש #5

לא תרצה
לא תנאף
לא תגנב
לא תענה
לא תחמד

אנכי ה'
לא יהיה
לא תשא
זכור את
כבוד את

הדברות שבין אדם לחבירו

לא תרצח

לא תנאף

לא תגנוב

לא תענה

לא תחמוד

ערכי מוסר אוניברסליים ופשוטים לכל אדם.
למה בכלל צריך לצוות עליהם, ועוד בעשרת הדברות?

7 מצוות בני נח

לצוות שש לאינן יהוצי לעויה בשלחיתם

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נו עמוד א

תנו רבנן: שבע מצות נצטוו בני נח: דינין, וברכת השם, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, ואבר מן החי.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט

ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסייף

רבי משה בן מימון 1138-1204 נולד בפאס שבמרוקו הספיק לעסוק בכל שטחי המדע והפילוסופיה, ובכל מקצועות התורה - תלמוד והלכה, פילוסופיה ומוסר, והריץ תשובות מרובות בכל הנושאים הללו לקצות העולם היהודי דאז.

למה

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו מסכתא דבחדש פרשה ה

ויאמר ה' מסיני בא הופיע מהר פארן, נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה, אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם: **לא תרצח**. אמרו לו, זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר "ועל חרבך תחיה". נגלה על בני עמון ומואב, אמר להם, מקבלים אתם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, **לא תנאף**. אמרו לו, כלנו מניאוף ככתוב "ותהרין שתי בנות לוט מאביהם", והיאך נקבלה. נגלה על בני ישמעאל, אמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, **אל תגנוב**. אמרו לו, בזו הברכה נתברך אבינו, שכתוב "והוא יהיה פרא אדם"

לכבוד סירבן האומות לקבל את התורה.
הרי המצוות שנשאלו עליהם כבר הוצהרו בד מצוות בני נח

ספר החינוך מצוה תעז

לבני ישראל ניתנו יותר פרטים בכל מצווה לעומת בני נח.

לא נזהרו בפרטי הלאוין כמו ישראל, אבל נזהרו דרך כלל באותן שבעה, כאילו תאמר על דרך משל שהזהירים הכתוב איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו אל האם והאחות וכל השאר, וכמו כן בעבודה זרה גם כן דרך כלל, וכן בגזל כאילו נאמר להם אל תגזלו אבל תתרחקו ממנו בתכלית, ובכלל ההרחקה שלא לחמוד. אבל בישראל אין הענין כן, שרצה המקום לזכותם והרבה להן מצוות יותר מהן, וגם באותן שנצטוונו אנחנו [והם, זכינו אנחנו] להיות ציווינו עליהן במצוות עשה ולאויין נפרדים. וכל זה זכות וטובה לנפשנו, שכל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד.

ואל תטעה בני בזה החשבון של שבע מצוות בני נח הידוע והמוזכר בתלמוד, כי באמת שאותן שבע הן כעין כללות, אבל יש בהן פרטים הרבה. כמו שאתה מוצא שאיסור העריות נחשב להם דרך כלל למצוה אחת, ויש בה פרטים כגון איסור אם ואיסור אחות מן האם ואיסור אשת איש ואשת אב וזכר בהמה. וכן ענין עבודה זרה כולו נחשב להם מצוה אחת, ויש בה כמה וכמה פרטים, שהרי הם שוים בה לישראל לענין שחייבין בכל מה שבית דין של ישראל ממיתים עליה. וכמו כן נאמר, אחר שהוזהרו בענין הגזל, שהוזהרו גם כן בכל הרחקותיו. ואין כוונתי לומר שיהיו כמונו מוזהרין על זה בלאו, שהם

ספר החינוך הוא חיבור על תרי"ג מצוות לפי סדר פרשות השבוע. הספר נתחבר בספרד במאה הי"ג בידי ת"ח מבית מדרשו של הרמב"ן מקובל לומר שהוא ר' אהרן ב"ר יוסף הלוי מברצלונה [הרא"ה] נולד למשפחת רבנים בברצלונה שבספרד במאה הי"ג. היה חברו של הרשב"א ובן עירו, ושניהם למדו תורה אצל ר' יונה והרמב"ן.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

המדרגה התשיעית: חומר העבירות שיהרג ואל יעבור עליהן

אמרו רבותינו זכרונם לברכה בכל עבירות שבתורה אם יאמר לו אדם: עבור ואל תהרג! יעבור ואל יהרג, שנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", וחי בהם ולא שימות בהם, חוץ מעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, שאם יאמר לו אדם על אחת משלש אלה: עבור ואל תהרג! יהרג ואל יעבור

והשלש עבירות הנזכרות, הצד הקל שבהן ענשו חמור מכמה עבירות חמורות. וקראו רבותינו זכרונם לברכה הצד הקל שבעבירה "אבק עבירה". והנה אבק הרציחה - הלבנת פנים, כי פניו יחורו ונס מראה האודם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה. והשנית, כי צער ההלבנה מר ממות, על כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה "לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דמו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו כי יהרג ולא ירצח. ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברבים. ולמדו זה מענין תמר, שנאמר "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו'", הנה כי אף על פי שהוציאוה לישרף, לא גלתה כי היתה הרה מיהודה, שלא להלבין פניו.

ר' יונה גירונדי 'החסיד' חי בגירונה וברצלונה שבספרד במאה הי"ג, ונפטר בטולידו בשנת 1263 היה בן - דודו, מחותנו וידידו של הרמב"ן. היה מהראשונים שהכניסו את תורת חכמי צרפת לישיבות ספרד. בברצלונה עמד בראש ישיבה גדולה, ובין תלמידיו שם הרשב"א, הרא"ה ועוד. רבינו יונה פירש מסכתות רבות בתלמוד, חיבר גם דרשות ופירושים על התורה ועל ספר משלי, וכן ספרי הלכה ומוסר. ספרו המפורסם 'שערי תשובה'.

מה נכלל

באיסור לא תרצח ובאיסור לא תנאף

אבן עזרא שמות פרק כ

לא תרצח בידך או בלשונך, להעיד עליו שקר להמיתו, או להיותך רכיל, או לתת עצה רעה בזדון שתדע שיהרג, או שנגלה לך סוד שתוכל להצילו מן המות אם תגלהו לו, ואם לא גלית אתה כמו רוצח.

לא תנאף רבים חשבו כי אין ניאוף כי אם עם אשת איש... ואין פי' כאשר חשבו.... ומלת נאוף כמו זנות. אמר רב סעדיה הגאון, כי הזנות על מעלות רבות, ואשר הוא במעלה הקלה משכב הבתולה והאלמנה, ואשר למעלה ממנה משכב האיש עם אשתו כשהיא נדה, כי לאחר ימים מעטים תהיה מותרת לו. ולמעלה מזאת אשת איש, כי יתכן שימות בעלה ותהיה מותרת לו. ולמעלה ממנה כנענית, שאיננה על תורת ישראל, אם לא נתן לה זרע, כי יתכן שתתגייר וישאנה לאשה, רק אם נתן לה זרע עובד הוא ע"ג בעצמה.

רבי אברהם אבן עזרא נולד 1089-1164 היה חכם רב - תחומי בעל אישיות מיוחדת והשפעה רבה, בחייו ולאחר מותו. היה משורר, מדקדק, פרשן תנ"ך, פילוסוף, מתרגם, אסטרונום ורופא. בחמישים שנותיו הראשונות שהה בספרד ובצפון אפריקה, ובשארית ימיו, נדד בארצות אירופה, ויש דעות שאף הגיע לא"י.

כאומר האיסורים שניתנו בעשרת הדיברות אינם מצברים רק על המעשים
המפורשים רביעה, ניאוף וזנה אלא הם כוללים הרבה יותר מכך.

פירוש
האבן
עזרא
לדברות
אלו

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט

הלכה ב

בן נח שעבד ע"ז הרי זה חייב, והוא שיעבוד כדרכה, וכל עבודה זרה שבית דין של ישראל ממיתין עליה בן נח נהרג עליה, וכל שאין בית דין של ישראל ממיתין עליה אין בן נח נהרג עליה, ואף על פי שאינו נהרג אסור בכל, ואין מניחין אותו להקים מצבה, ולא ליטע אשרה, ולא לעשות צורות וכיוצא בהן לנוי.

הלכה ד

בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, וכן אם הרג טריפה או שכפתו ונתנו לפני הארי או שהניחו ברעב עד שמת, הואיל והמית מכל מקום נהרג, וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאיבריו נהרג עליו, מה שאין כן בישראל.

הלכה ה

שש עריות אסורות על בני נח: האם, ואשת האב, ואשת איש, ואחותו מאמו, וזכור, ובהמה

בן נח
נאסר
רק
במעשה העבירה עצמו
לעומת
היהודי
שנצטווה
על
פרטים
רבים
נוספים

ההבדל בין התפיסה המוסרית האוניברסלית לבין הציווי האלוקי הוא לא רק בריבוי הפרטים, אלא במהות הציווי

תרגום המיוחס ליונתן - תורה שמות פרק כ

(יג) עמי בני ישראל לא תהיון קטולין לא חברין ולא שותפין עם קטולין ולא יתחמי בכנשתהון ד'ישראל עם קטולין ולא יקומון ב'ניכון מן בתריכון וילפון לחוד הינן למ'הוי עם קטולין ארום בחובי קטוליא חרבא נפיק על עלמא: לא תנאף עמי בני ישראל לא תהיון ג'ורין לא חברין ולא שותפין עם ג'ורין ולא יתחמי בכנשתהון ד'ישראל עם ג'ורין דלא יקומון ב'ניכון מן בתריכון וילפון לחוד הינן למ'הוי עם ג'ורין ארום בחובי ג'ורא מותא נפיק על עלמא: לא תגנוב עמי בני ישראל לא תהיון גנבין לא חברין ולא שותפין עם גנבין ולא יתחמי בכנשתהון ד'ישראל עם גנבין דלא יקומון ב'ניכון מן בתריכון וילפון לחוד הינן למ'הוי עם גנבין ארום בחובי גנביא כפנא נפיק על עלמא

כתר יונתן שמות פרשת יתרו פרק כ

עמי בני ישראל **לא תהיו רוצחים** לא חברים ולא שותפים עם רוצחים ולא יראה בעדתם של ישראל עם רוצחים ולא יקומו בניכם מן אחריכם וילמדו גם הם להיות עם רוצחים כי בעוון רוצחים חרב יוצא על העולם: לא תנאף עמי בני ישראל **לא תהיו נואפים** לא חברים ולא שותפים עם נואפים ולא יראה בעדתם של ישראל עם נואפים שלא יקומו בניכם מן אחריכם וילמדו גם הם להיות עם נואפים כי בעוון נואף מוות יוצא על העולם: לא תגנוב עמי בני ישראל **לא תהיו גנבים** ולא חברים ולא שותפים עם גנבים ולא יראה בעדתם של ישראל עם גנבים שלא יקומו בניכם מן אחריכם וילמדו גם הם להיות עם גנבים כי בעוון גניבה רעב יוצא על העולם:

התרגום מפרש את הפסוק לא רק כציווי להמנע ממעשה העברה אלא להמנע מלהפוך לרוצח או חבר או שותף לרוצח ואף שלא יהיה בחברתכם רוצח.

תרגום התורה המיוחס לתנא יונתן בן עוזיאל, (שיש המכנים אותו 'תרגום ירושלמי'), הוא תרגום לארמית - יהודית שחובר כנראה בתקופת הגאונים על בסיס תרגום אונקלוס ותרגומים ירושלמיים עתיקים.

כתר יונתן
תרגום לעברית של תרגום יונתן
מאת ר' יעקב מנחם וורטהיימר

הרמה המוסרית המתבקשת מכל אדם באשר הוא

תורת אברהם - רבי אברהם גרידוז'נסקי הי"ד

שותף, הוא הלוקח חלק בהריגת אדם, אשר באיסור שבת פטורין בשניים שעשו וברציחה חייבין .. וחבר, הוא אף אם אין לו שום חלק בהריגה זו אלא הוא חבר לאיש שהוא רוצח, גם זה הוא באיסור לא תרצח... ואפילו אם נאמר כי כל אדם צריך להזהר מפגימה קלה זו, אבל שיהיה איש זה בכלל הרוצחין בשביל זה - אי אפשר להבין, ולפי דברי התרגום יונתן הריהו נכלל באזהרה של לא תרצח. כי כיוון שאפשר לאדם להיות עם רוצח בבית אחד סימן הוא שאיננו

רחוק ממנו. הסתכלות בפני אדם רשע הרי זה קרבות עמו, קרבות בדעה וקרבות במעשה.... הרחקות כאלו היינו אומרים שהם סייגים וגדרים של חכמים כמו שאמרו עשו משמרת למשמרתי, אך התרגום יונתן אומר שהן כלולות בלאו עצמו וכך היה הדיבור של הקב"ה "עמי בני ישראל וכו'" אין זה תקנה של חז"ל גם לא דרשת חכמים אלא ביאור הלאו שכתוב בתורה כי זה ענין התרגום לפרש את המקרא לא להוסיף עליו.... כי דבר השם הוא ממקור הנצח הוא בא ואין גבול לאזהרותיו.

רבי אברהם גרודזינסקי (-1884 1944) היה מרבני תנועת המוסר. כיהן כמנהל הרוחני - חינוכי של ישיבת כנסת ישראל בסלובודקה (פרבר של קובנה) בליטא. בשנים האחרונות לפני השואה כיהן גם כראש הישיבה. נרצח על ידי הנאצים בגטו קובנה.

**מעלה
ייחודית**

**חובה
בסיסית**

**הרמב"ם בשמונה פרקים - בהפרש אשר בין החסיד המעולה
ובין הכובש את יצרו והמושל בנפשו**

אמרו הפילוסופים: שהמושל בנפשו - אע"פ שעושה המעשים הטובים והחשובים - הוא עושה אותם והוא מתאווה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהן ויכבוש את יצרו; ויחלוק עליו בפעולותיו, על מה שיעירוהו אליו כוחותיו ותאותו ותכונת נפשו ויעשה הטובות - והוא מצטער בעשיתם וניזוק. אבל החסיד - הוא שנמשך בפעולתו אחר מה שתעירוהו תאותו ותכונתו; ויעשה הטובות - והוא מתאווה ונכסף אליהן. ובהסכמה מן

הפילוסופים: שהחסיד יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו. אבל אמרו: שהמושל בנפשו כחסיד בעיני רבים; ומעלתו למטה ממנו בהכרח, להיותו מתאווה לפועל הרע - אף על פי שאינו עושה אותו - מפני שתשוקתו לרע היא תכונה רעה בנפש.

וכבר אמר שלמה המלך, עליו השלום, כיוצא בזה: "נפש רשע אותה רע". ואמר בשמחת החסיד במעשה הטוב, והצטער מי שאינו צדיק בעשיתה, זה המאמר: "שמחה לצדיק עשות משפט ומחיתה לפועלי און". זהו הנראה מדברי הנביאית נאות למה שזכרוהו הפילוסופים.

**כלומר מה שהפילוסופים ראו כדבר חסידות,
התרגום יהונתן רואה כמינימום שבפחות מכך הוא בכלל האזהרה "לא תרצח"**

דרישות מוסריות כאלו אינן נכללות בשבע מצוות בני נח ציווים כאלה לא רצו בני נח לקבל

מפגש #5

מנדלה רכה

